

არასრულწლოვანი მიგრანტები თანმხლები პირის გარეშე – უფლებრივი მდგომარეობა და გამოწვევა სახელმწიფოსთვის

ანა მღებრიშვილი

აბსტრაქტი

არასრულწლოვანი მიგრანტი, რომელიც თანმხლები პირის გარეშე გადაადგილდება, განსაკუთრებით მოწყვლად პირად ითვლება – ის არის ბავშვი, მიგრანტი (ხშირად, არარეგულარული), დაშორებული მშობელს ან სხვა კანონიერ მზრუნველს და შესაბამისად, უფრო მეტად დგას უფლებათა დარღვევის, მათ შორის, ფიზიკური და სექსუალური ექსპლუატაციის საფრთხის წინაშე. პრობლემურ საკითხებად რჩება მიგრანტ ბავშვთა შესახებ ზუსტი მონაცემების არარსებობა, ბავშვების `გაქრობა`, პირის ასაკის დადგენასთან დაკავშირებული არაზუსტი და დროში გაწელილი პროცედურა და სახელმწიფოების პოლიტიკური ნების და ეკონომიკური რესურსის ნაკლებობა, რაც არასრულწლოვან მიგრანტთა უფლებების სერიოზული დარღვევის საფუძველი ხდება.

შესავალი

მიგრაცია ის გლობალური ფენომენია, რომელიც უმნიშვნელოვანეს გავლენას ახდენს საერთაშორისო საზოგადოების პოლიტიკის და მსოფლმხედველობის ფორმირებაზე. ამას მოწმობს ბოლო ათწლეულში განვითარებული მოვლენები – საერთაშორისო თუ არასაერთაშორისო შეიარაღებული კონფლიქტები, ევროპის ერთ-ერთ მთავარ პრობლემად ქცეული „მიგრანტთა კრიზისი“ და ადამიანის უფლებათა მასობრივი დარღვევები, რომელთა აღმოფხვრაც სახელმწიფოთა პოლიტიკურ ნებასა და საერთაშორისო ორგანიზაციების შეზღუდულ შესაძლებლობებზეა დამოკიდებული.

მილიონობით მიგრანტისთვის ევროპა გადარჩენის ერთადერთ იმედად ისახებოდა, თუმცა, ხშირ შემთხვევაში, აქ ტრაგედიის ახალი ნაწილი დაიწყო. ამ კუთხით ბევრი სამართლებრივი თუ პრაქტიკული პრობლემა წამოიჭრა, მაგრამ განსაკუთრებულ ყურადღებას იმსახურებენ არასრულწლოვანი მიგრანტები, რომლებმაც თანმხლები პირის გარეშე გაიარეს ე.წ. „სასიკვდილო გზა“ საკუთარი ქვეყნიდან ევროპის კონტინენტამდე და დახმარების ნაცვლად, ძირითად უფლებათა მძიმე დარღვევის საფრთხის წინაშე აღმოჩნდნენ.

მოცემული ნაშრომი მიზნად ისახავს, ყურადღება გაამახვილოს ზემოხსენებული მოწყვლადი ჯგუფის უფლებრივ მდგომარეობასა და სახელმწიფოთა მიერ გატარებულ ღონისძიებებზე. კერძოდ, პირველ თავში განხილული იქნება ტერმინის - „თანმხლები პირის გარეშე გადაადგილებული არასრულწლოვანი/ბავშვი“ - განმარტების და ევ-

როკავშირის ფარგლებში რელევანტური მონაცემების შეგროვების პრობლემატიკა. მეორე და მესამე თავები მოიცავს ბავშვის საუკეთესო ინტერესის პრინციპის ძირითად ასპექტებს, რომლის ქრილშიც განხილულია ასაკის დადგენის პროცედურასთან დაკავშირებული სამართლებრივი და სოციალური საკითხები, ასევე, არასრულწლოვნის დაპატიმრების პრობლემატიკა. ნაშრომის მეოთხე თავში კი გაანალიზებულია ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს ორი გადაწყვეტილება, რომლებიც არასრულწლოვანი მიგრანტების უფლებებს და სახელმწიფოს შესაბამის ვალდებულებებს ეხება.

1. სამართლებრივი ჩარჩო და რელევანტური მონაცემების შიკრივის პრობლემატიკა

არასრულწლოვანი მიგრანტი, რომელიც თანმხლები პირის გარეშე გადაადგილდება, რამდენიმე ფაქტორის გამო განსაკუთრებით მოწყვლად პირად ითვლება – ის არის ბავშვი, მიგრანტი (ხშირად – არარეგულარული), დაშორებულია მშობელს ან სხვა კანონიერ მზრუნველს და შესაბამისად უფრო მეტად დგას უფლებათა დარღვევის, მათ შორის, ფიზიკური და სექსუალური ექსპლუატაციის საფრთხის წინაშე. მიუხედავად მიგრაციის გამომწვევი მიზეზებისა, თანმხლების გარეშე გადაადგილებულ არასრულწლოვნებს ორი საერთო მახასიათებელი გააჩნიათ – მათ, როგორც ბავშვს, პირველყოფლისა, უნდა მოექცნენ ასეთად; ასევე, გამომდინარე იქიდან, რომ ისინი დროებით თუ მუდმივად მოწყვეტილნი არიან ოჯახურ გარემოს, მათ უნდა მიენიჭოთ განსაკუთრებული დაცვა.¹

ზემოხსენებული მოწყვლადი ჯგუფის უფლებათა დაცვის სამართლებრივ ჩარჩოს ევროპის მასშტაბით რამდენიმე სამართლებრივი დოკუმენტი ქმნის, მათ შორის – გაეროს კონვენცია ბავშვის უფლებათა შესახებ,² ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვის კონვენცია³ და ევროკავშირის ფარგლებში მიღებული რამდენიმე საკანონმდებლო აქტი⁴. გარდა ამისა, არასრულწლოვანი მიგრანტების, მათ შორის, თანმხლები პირის გარეშე გადაადგილებული ბავშვების ინტერესების დაცვას და რელევანტური სტანდარტების შემუშავებას განსაკუთრებულ ყურადღებას აქცევს მიგრაციის საერთაშორისო ორგანიზაცია, გაეროს ლტოლვილთა უმაღლესი კომისრის ოფისი, გაეროს ბავშვთა ფონდი და ა.შ., რეგიონულ დონეზე კი აღსანიშნავია ევროპის საბჭოს და ევროკავშირის როლი.

¹ გაეროს 1989 წლის კონვენცია ბავშვის უფლებების შესახებ, მუხლი 20, _

² გაეროს 1989 წლის კონვენცია ბავშვის უფლებების შესახებ.

³ ადამიანის უფლებათა და ძირითად თავისუფლებათა დაცვის 1950 წლის კონვენცია,

⁴ European Union, Charter of Fundamental Rights of the European Union, 2012, 2012/C 326/02,

მიუხედავად საერთაშორისო საზოგადოების მცდელობისა, შემუშავდეს ერთიანი სტანდარტები თანმხლები პირის გარეშე გადაადგილებული არასრულწლოვნების დასაცავად, მნიშვნელოვანია, განალიზდეს, რამდენად ერთგვაროვანია ევროკავშირის წევრ სახელმწიფოებში დამუშავებული მონაცემები და რამდენად იძლევა არსებული სტატისტიკა ბავშვ მიგრანტთა უფლებების ეფექტიანი დაცვის გარანტიას.

1.1. განსხვავებული განმარტება და განსხვავებული შედეგები

გაეროს ბავშვის უფლებათა დაცვის კონვენციის (1989) პირველი მუხლის თანახმად, ბავშვი არის ნებისმიერი 18 წლამდე პირი. ტერმინის – „თანმხლების გარეშე გადაადგილებული ბავშვი“ განმარტებას კი გვთავაზობს ბავშვის უფლებათა კომიტეტის მე-6 ზოგადი კომენტარი, რომლის თანახმადაც ასეთი პირია ბავშვი, კონვენციის 1-ლი მუხლის განმარტებით, რომელიც განცალკევებულია მშობლების და სხვა ნათესავებისგან და რომელზეც არ ზრუნავს კანონისმიერი ან ჩვეულებით დადგენილი ზრდასრული.⁵

ევროკავშირის თავშესაფრის უფლებასთან დაკავშირებული დირექტივები არასრულწლოვანს განმარტავს, როგორც “*მესამე სახელმწიფოს მოქალაქე ან მოქალაქეობის არმქონე პირი, რომელსაც არ მიუღწევია 18 წლისათვის*”.⁶ ხოლო, „არასრულწლოვანი თანმხლები პირის გარეშე“ არის 18 წლამდე პირი, რომელსაც არ ჰყავს კანონიერი ან სახელმწიფო პრაქტიკით მინიჭებული პასუხისმგებელი პირი, ან აღარაა ასეთი პირის ეფექტიანი მზრუნველობის ქვეშ, მათ შორის, სახელმწიფოს ტერიტორიაზე შესვლისას შემდეგ⁷. მიუხედავად დირექტივებში შემოთავაზებული ერთგვაროვანი განმარტებისა, ევროკავშირის სახელმწიფოებში ეროვნულ დონეზე არაა სრული თანხვედრა ამ ტერმინთან მიმართებით.

როგორც გლობალური მიგრაციის მონაცემთა ანალიზის ცენტრმა დაადგინა, ძირითადად, განსხვავება უკავშირდება თანხლების საკითხს. ზოგიერთ სახელმწიფოში გადამწყვეტია თავად არასრულწ-

⁵ Committee on the Rights of the Child (CRC), *General comment No. 6 (2005): Treatment of Unaccompanied and Separated Children Outside their Country of Origin*, 1 September 2005, CRC/GC/2005/6, paragraph 7, nanaxia: noemberi 17, 2019, .

⁶ Directive 2013/32/EU of the European Parliament and of the Council of 26 June 2013 “on common procedures for granting and withdrawing international protection (recast)”, Official Journal of the European Union, L 180/60, 29.6.2013, muxli 2(l), xelmisawvdomia: _nanaxia: noemberi 17, 2019. იხ. ასევე: Directive 2011/95/EU of the European Parliament and of the Council of 13 December 2011 on standards for the qualification of third-country nationals or stateless persons as beneficiaries of international protection, for a uniform status for refugees or for persons eligible for subsidiary protection, and for the content of the protection granted (recast), Official Journal of the European Union, L 337/9, 20.12.2011, muxli 2(k), nanaxia: noemberi 17, 2019, .

⁷ Directive 2013/32/EU, muxli 2(m); ix. aseve: Directive 2011/95/EU, muxli 2(l).

ლოვნის განცხადება, რომ ის 18 წლამდე პირია, ზოგიერთ ქვეყანაში კი პირი არასრულწლოვნად არ ჩაითვლება, სანამ უფლებამოსილი ორგანო არ მიიღებს ასეთ გადაწყვეტილებას (იმ პირებთან მიმართებით, რომელთაც არ გააჩნიათ დოკუმენტაცია, ან ის გაყალბებულია).⁸ მაგალითისათვის, იტალიაში, ესპანეთსა და საფრანგეთში თავშესაფრის მოთხოვნა არასრულწლოვნის მიერ მეორეხარისხოვანი ფაქტორია, ზოგიერთ ქვეყანაში კი მას არსებითი მნიშვნელობა ენიჭება.⁹ შესაბამისად, განსხვავებული სტატისტიკური და სამართლებრივი შედეგები მიიღება სახელმწიფოთა პოლიტიკის მიხედვით.

1.2. მონაცემთა შეგროვება ევროპის მასშტაბით

ევროპულ სახელმწიფოებს შორის კოორდინაცია და მონაცემების შეგროვება აუცილებელია, რათა აღირიცხოს ბავშვ მიგრანტთა რაოდენობა, შეფასდეს თითოეული მათგანის მდგომარეობა ინდივიდუალურად, გაკონტროლდეს, თუ როგორ წყდება მათი ბედი და რა მდგომარეობაში ელიან თავშესაფრის მიღებას თუ სხვა სახელმწიფოში გამგზავრებას.

მონაცემთა ანალიზის ცენტრის ინფორმაციით, ევროპის სამხრეთ საზღვრიდან შემოსული მიგრანტების მონაცემთა შეგროვება ერთგვაროვნად არ მიმდინარეობდა ეროვნულ დონეზე, მონაცემები სხვადასხვა სიხშირით მუშავდებოდა და ქვეყნდებოდა. ამ ფაქტორს კიდევ უფრო ართულებდა ზოგიერთ სახელმწიფოში (საბერძნეთი, იტალია, მალტა) შესული არარეგულარული მიგრანტების განსაკუთრებით დიდი რაოდენობა.¹⁰

სწორი სტატისტიკური ანალიზის წარმოებას ევროკავშირის მასშტაბით ხელს რამოდენიმე ფაქტორი უშლის. მაგალითისთვის, ზემოხსენებულმა განსხვავებამ ეროვნულ რეგულაციებში ტერმინების განმარტებასთან დაკავშირებით, შესაძლებელია გამოიწვიოს არასრულწლოვანთა დუბლირება გარკვეულ მონაცემებში, ან ზოგიერთი ბავშვის გამორიცხვა ამ მონაცემებიდან. ასევე, პრობლემას წარმოადგენს არარეგულარული მიგრაციის მართვა, მიგრაციული ნაკადების სიდიდე და სხვ. ხშირად, შესაძლებელია, რომ თანმხლების გარეშე დარჩენილი არასრულწლოვანი ქვეყანაში კანონდარღვევის საშუალებით

⁸ IOM's Global Migration Data Analysis Centre, "Children and unsafe migration in Europe: Data and policy, understanding the evidence base". ISSN 2415-1653 | Issue No. 5, September 2016, gv. 9, nanaxia: noemberi 17, 2019, http://publications.iom.int/system/files/gmdac_data_briefing_series_issue5.pdf.

⁹ Sigona, N. and Humpris, R., Child Mobility in the EU's Refugee Crisis: What Are The Data Gaps And Why Do They Matter? University of Oxford, Faculty of Law Border Criminologies Blog, ნანახია: ნოემბერი 17, 2019, .

¹⁰ IOM's Global Migration Data Analysis Centre, "Children and unsafe migration in Europe: Data and policy, understanding the evidence base". ISSN 2415-1653 | Issue No. 5, September 2016, გვ. 2-4, ნანახია: ნოემბერი 17, 2019, .

მოხვდეს (მაგალითად, ტრეფიკინგის მსხვერპლი ბავშვები), მოგვიანებით კი შეგნებულად, შიშის გამო, ან დასაქმების და სხვა ქვეყანაში გადასვლის იმედით, თავი აარიდოს სახელმწიფო ორგანოებს.¹¹

აღნიშნული საკითხი პრობლემურია იმის გათვალისწინებით, რომ სახელმწიფოებს არ აქვთ საშუალება, შეაფასონ რეალური სურათი, გააკონტროლონ გზები, რომლითაც მიგრანტი ბავშვები ცდილობენ ევროპაში გადაადგილებას, შესთავაზონ არასრულწლოვნებს დაცვის მინიმალური სტანდარტები მაინც და რაც მთავარია, თავიდან აირიდონ მათი დაკავშირება ტრეფიკერებსა და სხვა კრიმინალურ დაჯგუფებებთან, რაც სერიოზულ პრობლემად იქცა.¹²

შესაბამისად, ევროკავშირის სახელმწიფოების მასშტაბით მოძიებულმა ინფორმაციამ ცხადყო, რომ ეროვნულ დონეზე არ არსებობს ერთიანი მიდგომა „თანმხლები პირის გარეშე გადაადგილებული არასრულწლოვნის“ განმარტებასთან დაკავშირებით.¹³ აქედან გამომდინარე, არაერთგვაროვანი და არასრულყოფილია შეგროვებული მონაცემები, რაც საერთაშორისო საზოგადოებას არ აძლევს საშუალებას, დაინახოს რეალური სურათი და შეიმუშაოს რეგულაციები ბავშვთა უფლებების უფრო ეფექტიანი დაცვისათვის.

მიუხედავად არსებული სირთულეებისა, გაეროს ბავშვთა ფონდმა, მიგრაციის საერთაშორისო ორგანიზაციამ და გაეროს ლტოლვილთა უმაღლესმა კომისარიატმა 2016 წლიდან დაიწყო პერიოდული სიტუაციური ანგარიშების გამოქვეყნება. სიტუაციური ანგარიშები ძირითადი ინსტრუმენტია გაეროს ბავშვთა ფონდის პროგრამის – „ჰუმანიტარული ღონისძიებები ბავშვებისთვის“ ფარგლებში, რომელიც ევროპაში მიგრანტთა და ლტოლვილთა კრიზისის გამოძახილია.¹⁴ აღნიშნული ანგარიშები გვთავაზობს ინფორმაციას არსებული სიტუაციის, ბავშვი და ქალი მიგრანტების საჭიროებების შესახებ, ასევე, გვაწვდის ცნობებს მათ დახმარებაში გაეროს ბავშვთა ფონდის როლის შესახებ და ფონდების მოძიების თვალსაზრისით.¹⁵ მონაცემები ძირითადად ეყრდნობა იტალიის, საბერძნეთის, ბულგარეთის და ესპანეთის მიერ მიღებულ მიგრაციულ ნაკადებს.

გაეროს ბავშვთა ფონდის მიერ დამუშავებული სტატისტიკური მონაცემების თანახმად, 2018 წელს ევროპის კონტინენტს ხმელთაშუა ზღვის მიგრაციული გზებით 141,500-ზე მეტმა ადამიანმა მიაშურა, მათ შორის – 34,200-ზე მეტმა ბავშვმა (მიახლოებით, 24 %), რომელთა-

¹¹ Migration Data Portal, Child and Young Migrants, ნანახია: ნოემბერი 17, 2019, .

¹² იქვე.

¹³ IOM's Global Migration Data Analysis Centre, "Children and unsafe migration in Europe: Data and policy, understanding the evidence base", გვ. 5.

¹⁴ UNICEF, Humanitarian Action for Children 2019, Overview, ნანახია: ნოემბერი 17, 2019, .

¹⁵ UNICEF, Situation reports and advocacy briefs on refugee and migrant children, Latest information on refugee and migrant children in Europe, ნანახია: ნოემბერი 17, 2019, .

გან 6,000-მდე არასრულწლოვანი თანმხლები პირის გარეშე გადაადგილდებოდა ან/და განცალკევებული იყო მისგან.¹⁶

ამავე წყაროს მონაცემებით, 2019 წლის სექტემბრის მდგომარეობით, წინა წელთან შედარებით, მიგრაციულ ნაკადში ბავშვთა პროპორციული წილი გაიზარდა, თანმხლები პირის გარეშე გადაადგილებული არასრულწლოვნების რიცხვმა კი, 9 თვის მონაცემებით, 11,940 შეადგინა.¹⁷

მიუხედავად იმისა, რომ ზემოხსენებული მონაცემები არ არის ზუსტი – ის მაინც მნიშვნელოვან დახმარებას უწევს ევროპულ სახელმწიფოებს და მიგრაციულ ნაკადებზე დაკვირვების საშუალებას იძლევა. თუმცა დაკვირვების შედეგები სახარბიელო არ არის, რამდენადაც ევროპა „გამქრალი ბავშვების“ პრობლემის წინაშე დგას.

1.3. „გამქრალი ბავშვები“

ევროპულ ქვეყნებში დაცვის და უკეთესი ცხოვრების იმედით შესული არასრულწლოვნები უმეტესწილად იძულებულნი არიან, თავისუფლებაზე მტკიცედ დაელოდონ ბიუროკრატიული პროცედურების დასრულებას, მათი სტატუსის გაირკვევას, თავშესაფრის მინიჭების საკითხის გადაწყვეტას და ა.შ. ამ პერიოდში მათი უფლებები განსაკუთრებით მოწყვლადი ხდება, რამდენადაც მიგრანტთა დიდი რაოდენობის გამო, სახელმწიფოები ვერ ახერხებენ (ან არ აქვთ ამის სურვილი), დროულად ჩაატარონ ყველა პროცედურა და არასრულწლოვნებს უწევთ სხვადასხვა დაწესებულებაში განთავსება, როგორებიცაა – პოლიციის დაკავების იზოლატორები, დროებითი საცხოვრებლები, მიუსაფარ ბავშვთა თავშესაფრები და ა.შ.¹⁸ ეს კი არასრულწლოვნებს უბიძგებს, თავად სცადონ გზის პოვნა უცხო კონტინენტზე და არ დაელოდონ სახელმწიფოს ხანგრძლივ პროცედურებს.

2016 წელს გერმანიაში დაახლოებით 6,000 არასრულწლოვანი „გაქრა“. გერმანიის შინაგან საქმეთა მინისტრის განცხადებით, თანმხლების გარეშე დარჩენილი ბავშვების უმეტესობა იყო ავღანეთიდან, სირიიდან, მოროკოდან ან ალჟირიდან. კითხვაზე, თუ სად არიან ეს ბავშვები ახლა, პასუხი უცნობია. სახელმწიფო ორგანოების ვარაუდით, მათმა უმეტესობამ გააგრძელა გადაადგილება სხვა ევროპული სახელმწიფოებისკენ, რასთან დაკავშირებულ მონაცემებზეც გერმანიის ფედერაციას ხელი არ მიუწვდება სახელმწიფოთა შორის

¹⁶ UNICEF, Refugee and Migrant Crisis in Europe, Humanitarian Situation Report #30, ნანახია: ნოემბერი 17, 2019, .

¹⁷ UNICEF, Refugee and Migrant Response in Europe, Situation Report #33, ნანახია: ნოემბერი 17, 2019, .

¹⁸ Fili, A. and Xythali, V., Unaccompanied Minors in Greece: Who can ‘save’ them?, University of Oxford, Faculty of Law Border Criminologies Blog, ნანახია: ნოემბერი 17, 2019, <https://www.law.ox.ac.uk/research-subject-groups/centre-criminology/centreborder-criminologies/blog/2017/02/unaccompanied>.

მონაცემთა გაცვლის კოორდინირებული მეთოდების არარსებობის და შესაბამისი ბაზების არქონის გამო. თუმცა რა ბედი ეწიათ იმ არასრულწლოვნებს, რომლებმაც ვერ გააგრძელეს გზა – გერმანიის ფედერალურმა სისხლის სამართლის ოფისმა აღნიშნა, რომ სავარაუდოდ, ამ არასრულწლოვანთა უმეტესობა ჩავარდა კრიმინალების ხელში, ზოგიერთი გახდა ფიზიკური თუ სექსუალური ექსპლუატაციის მსხვერპლი, ზოგმა კი გამოსავალი დიდი ქალაქების ქუჩებში ცხოვრებაში იპოვა.¹⁹

10,000-მდე არასრულწლოვანი მიგრანტის გაუჩინარებასთან დაკავშირებით ევროპარლამენტმა 2017 წელს მოუწოდა მინისტრთა კომიტეტს, მიეღო შესაბამისი ზომები.²⁰ თუმცა აღსანიშნავია, რომ თანმხლები პირის გარეშე გადაადგილებული მიგრანტი ბავშვების გაუჩინარება საკმაოდ ფართომასშტაბიანი და კომპლექსური პრობლემაა და შესაბამისი პოლიტიკის განვითარებას საჭიროებს.

პირველ ყოვლისა, ხშირ შემთხვევაში, როგორც ზემოთაც აღინიშნა, ბავშვები თავად ცდილობენ სახელმწიფო ორგანოებისგან თავის არიდებას, რადგან უკანონოდ გადაკვეთეს ადგილსამყოფელი ქვეყნის საზღვარი და ეშინიათ თანმდევი პასუხისმგებლობის. ამას ამძაფრებს, სავარაუდოდ, ტრეფიკერების ან სხვა კრიმინალური დაჯგუფებების მხრიდან დანერგილი შიში, რომელთაც სურთ დაცვის გარეშე დარჩენილი არასრულწლოვნების შრომით თუ სექსუალურ ექსპლუატაციაში ჩართვა.²¹

გარდა ამისა, არასამთავრობო ორგანიზაციების ცნობით, სერიოზულ პრობლემას წარმოადგენს სტატუსის დადგენისთვის საჭირო პროცედურები. არასრულწლოვნის სტატუსის დადგენისა და შესაბამისი დაცვის მინიჭებისთვის, ეჭვის არსებობის შემთხვევაში, უნდა განისაზღვროს მისი ასაკი. ასაკის დადგენის პროცესუალური თუ შინაარსობრივი მხარე კი ხშირად უფლებათა მძიმე დარღვევის საფრთხის წინაშე აყენებს ბავშვს. ასაკის დადგენის გახანგრძლივებული და შეუფერებელი პროცედურა, გადატვირთული, საპატიმრო შენობების მსგავსი საცხოვრისები, განთავსება ასაკის და სქესის შეუსაბამო გარემოში, მეორეული ვიქტიმიზაციის საფრთხე, აუტანელი პირობები, თავისუფლების შეზღუდვა, არადამიანური მოპყრობა, სექსუალური შევიწროება და ძალადობა – ყველა ეს ფაქტორი კიდევ უფრო მეტად მოწყვლადს ხდის არასრულწლოვანს და თავის დაღწევაზე ფიქრისკენ უბიძგებს.²²

¹⁹ Baers H., "Refugee crisis: Where have 6,000 children vanished?", ნანახია: ნოემბერი 17, 2019, <http://www.dw.com/en/refugee-crisis-where-have-6000-children-vanished/a-19180385>.

²⁰ European Parliament, Disappearance of Migrant Children in Europe, ნანახია: ნოემბერი 17, 2019, .

²¹ Missing Children Europe, Missing Children in Migration, ნანახია: ნოემბერი 17, 2019, .

²² Marion MacGregor, "Europe's Lost Migrant Children", Deutsche Welle, 5 სექტემბერი, 2018, ნანახია: ნოემბერი 17, 2019, .

შესაბამისად, უმნიშვნელოვანესია, რომ ასაკის დადგენის პროცედურა, ისევე, როგორც არასრულწლოვან მიგრანტთან სახელმწიფოს ურთიერთობის ყველა ასპექტი წარმართოს საერთაშორისო სამართლით დადგენილი სტანდარტის – ბავშვის საუკეთესო ინტერესის შესაბამისად.

2. ბავშვის საუკეთესო ინტერესი და სახელმწიფოს შესაბამისი ვალდებულება

ბავშვის საუკეთესო ინტერესი, როგორც პრინციპი, გაეროს ბავშვის უფლებათა კონვენციის მე-3 (1) მუხლითაა განმტკიცებული. სახელმწიფო ვალდებულია, იხელმძღვანელოს ამ პრინციპით, დისკრიმინაციის გარეშე, ყველა ბავშვთან მიმართებით, რომელიც მის ტერიტორიაზე იმყოფება ან მის იურისდიქციას ექვემდებარება (მათ შორის, სახელმწიფოს ტერიტორიაზე შესვლის მცდელობისას).²³

აღსანიშნავია ისიც, რომ მე-14 ზოგადი კომენტარი ბავშვის საუკეთესო ინტერესის პრინციპის სამმაგ ბუნებას და მის შინაარსს განსაზღვრავს – მატერიალური უფლება, სამართლებრივი პრინციპი და პროცედურული წესი.²⁴

ბავშვის საუკეთესო ინტერესი, როგორც მატერიალური უფლება, მოიცავს ბავშვის უფლებას, შემოწმდეს მისი საუკეთესო ინტერესი და ის ყველა სახელმწიფო ორგანომ მიიღოს უპირველეს პრიორიტეტად. სამართლებრივი პრინციპის შინაარსით, ეს ცნება გულისხმობს, რომ განსხვავებული სამართლებრივი განმარტებების არსებობის შემთხვევაში, უპირატესია ის, რომელიც ყველაზე ეფექტიანად უზრუნველყოფს ბავშვის საუკეთესო ინტერესის დაცვას. რაც შეეხება პროცედურულ წესს, იმ შემთხვევაში, როდესაც განსაზღვრული გადაწყვეტილება ზეგავლენას მოახდენს კონკრეტულ ბავშვზე, ბავშვთა ჯგუფზე ან ზოგადად, ბავშვებზე, მისი მიღების პროცესში აუცილებელია ამ შესაძლო (დადებითი თუ უარყოფითი) გავლენის გათვალისწინება.²⁵

გაეროს ბავშვთა ფონდის და გაეროს ლტოლვილთა უმაღლესი კომისარიატის მიერ შემუშავებული ზოგადი სტანდარტის თანახმად, ბავშვის საუკეთესო ინტერესის პრაქტიკაში დანერგვის პროცესი გულისხმობს, პირველ ყოვლისა, მისი საუკეთესო ინტერესის შეფასებას (უსაფრთხო საცხოვრებელი უზრუნველყოფა და ზრუნვა; საჭიროების შემთხვევაში, ასაკის შემოწმება; ოჯახის მოძიება; ადეკვატური

²³ გაეროს ბავშვის უფლებათა კონვენცია, მუხლი 2. იხ. ასევე: UN Committee on the Rights of the Child, *CRC General Comment No. 6 (2005)*, პარაგრაფი 12.

²⁴ UN Committee on the Rights of the Child, *CRC, General Comment No. 14 on the right of the child to have his or her best interests taken as a primary consideration*, 29 May 2013, CRC/C/GC/14, მუხლი 3, პუნქტი 1, პარაგრაფი 6, ნანახია: ნოემბერი 17, 2019, .

²⁵ UNHCR, UNICEF, *Safe & Sound, What States Can Do to Ensure Respect for the Best Interests of Unaccompanied and Separated Children in Europe*, 2014, გვ. 13, ნანახია: ნოემბერი 17, 2019, .

ჯანდაცვის და საგანმანათლებლო ზომების მიღება) და შესაბამისი პროცესის დაგეგმვას. ამ დროს მნიშვნელოვანია სამართლებრივი წარმომადგენლის დანიშვნა, სამართლებრივი დახმარება, გასაჩივრების მექანიზმების ხელმისაწვდომობა, თარჯიმნით უზრუნველყოფა, ბავშვზე მორგებული გარემოს შექმნა მისი საუკეთესო ინტერესის გათვალისწინებით და ბავშვის ჩართულობა.²⁶ შემდეგ ეტაპზე კი მიიღება ბავშვის საუკეთესო ინტერესის შესაბამისი გადაწყვეტილება (თავშესაფრის მინიჭება, დაბრუნება და ა.შ.) – წერილობითი დასაბუთებით, მულტიდისციპლინური მიდგომით, გასაჩივრების მექანიზმის გათვალისწინებით და ა.შ.²⁷

ზემოაღნიშნული სტანდარტის მხედველობაში მიღება აუცილებელია სახელმწიფო ორგანოების მიერ თანმხლები პირის გარეშე გადაადგილებული არასრულწლოვნის აღმოჩენისთანავე. თუმცა, სახელმწიფოთა პრაქტიკა გვიჩვენებს, რომ ბავშვის საუკეთესო ინტერესის გათვალისწინება, ხშირად, მძიმე გამოწვევაა, რომელსაც სახელმწიფოები ვერ უმკლავდებიან.

3. არასრულწლოვნის ასაკის დადგენასთან დაკავშირებული პრობლემები

თანმხლების გარეშე გადაადგილებული ბავშვებისთვის მწვავე პრობლემად რჩება ასაკის დადგენასთან და შესაბამისი დაცვის მიღებასთან დაკავშირებული საკითხები. ასეთი პირები ძირითადად გადაადგილდებიან დაბადების დამადასტურებელი ან სხვა მოწმობების გარეშე და შესაბამისად, მიმღებ სახელმწიფოს უწევს დაადგინოს მისი ასაკი (სერიოზული ეჭვის არსებობის შემთხვევაში),²⁸ რადგან თუ კი პირი არასრულწლოვანია, მას, საუკეთესო ინტერესის გათვალისწინებით, განსაკუთრებული დაცვა სჭირდება საერთაშორისო სამართლის და ევროკავშირის რელევანტური კანონმდებლობის თანახმად.²⁹ ასაკის დადგენისას უფლებათა დარღვევის მაღალი საფრთხის შემცველია და შესაბამისად, განსაკუთრებით საყურადღებოა სამედიცინო შემოწმების საკითხი და ამ პერიოდში არასრულწლოვნის დაკავების შესაძლებლობა.

3.1. ასაკის დადგენის პროცედურა – სამართლებრივი მოცემულობა

ასაკის დადგენის პროცედურა განსხვავებულია ევროკავშირის წევრ სახელმწიფოებში. 18 ქვეყანა თავშესაფრის მინიჭების პროცესის დროს ატარებს მას. სხვა სახელმწიფოებში (ავსტრია, იტალია,

²⁶ იქვე, გვ. 16.

²⁷ იქვე.

²⁸ European Asylum Support Office, EASO Practical Guide on age assessment, 2nd Edition, გვ. 25, ნაწილი: ნომბერი 17, 2019, .

²⁹ გაეროს ბავშვის უფლებათა კონვენცია, მუხლი 3; იხ. ასევე: European Union, Charter of Fundamental Rights of the European Union, მუხლი 24.

პოლონეთი და ა.შ.) სასაზღვრო ორგანოები დაუყოვნებლივ გზავნიან მოზარდს ბავშვთა ზრუნვისთვის შექმნილ უფლებამოსილ ორგანოებში. 6 სახელმწიფო კი ასაკის დადგენის პროცედურას ატარებს პირის ბავშვზე ზრუნვის ორგანოსთვის გადაცემამდე, თუკი არსებობს ეჭვი მოზარდის მიერ წარმოდგენილ დოკუმენტებთან მიმართებით (მალტა, საფრანგეთი, ბელგია და სხვ.).³⁰

როგორც უკვე აღინიშნა, პირის ასაკის დადგენისას მთავარი პრინციპი არის ბავშვის საუკეთესო ინტერესი, რომლის მიხედვითაც უნდა წარიმართოს ყველა პროცედურა. ბავშვის უფლებათა კომიტეტის მე-6 ზოგადი კომენტარი განსაზღვრავს, რომ საჭიროდ მიიჩნევა ბავშვის თანმხლების გარეშე გადაადგილებულ არასრულწლოვნად დროული იდენტიფიკაცია – პორტში შესვლისას ან სახელმწიფოს მიერ ამ პირის მის ტერიტორიაზე ყოფნის შეტყობისთანავე. იდენტიფიკაციის ზომები არ უნდა მოიცავდეს ინდივიდის მხოლოდ ფიზიკურ მონაცემებს, არამედ მის ფსიქოლოგიურ სიმწიფესაც. ამასთან, ყველა პროცედურა უნდა ჩატარდეს ბავშვისთვის უსაფრთხო, სქესის შესაბამის, მეცნიერულად მისაღებ და სამართლიან გარემოში, რათა თავიდან იქნას აცილებული ბავშვის ღირსების შელახვა.³¹

აღსანიშნავია ისიც, რომ თავდაპირველად გამოიყენება არასამედიცინო შემოწმება (გასაუბრება, პედიატრის და ფსიქოლოგის დასკვნები); შემდეგ – სამედიცინო შემოწმება რადიაციის გარეშე (ფიზიკური განვითარების შემოწმება, დენტოლოგიური შემოწმება); გაურკვევლობის შემთხვევაში, საბოლოო ზომად კი შესაძლებელია სამედიცინო შემოწმება რადიაციის გამოყენებით (რენტგენის სხივებით კბილის და მაჯის ძვლის შემოწმება).³²

შემდეგ ეტაპზე საჭიროა მოზარდის სასწრაფო რეგისტრაცია და მასთან გასაუბრება შესაბამისი განათლების და კვალიფიკაციის მქონე პირის მიერ, რომელიც ბავშვისთვის გასაგებ ენაზე და მშვიდ გარემოში მიმდინარეობს. ამ დროს უნდა გაირკვეს არასრულწლოვნის ოჯახთან დაშორების მიზეზები, ასევე, უნდა მომზადდეს შესაბამისი დოკუმენტები და სახელმწიფომ უნდა სცადოს ბავშვის ოჯახთან კავშირის დამყარება, თუ ეს შესაძლებელია.³³

რაც შეეხება ევროკავშირის ფარგლებში არსებულ მოწესრიგებას, თავშესაფრის მინიჭებასთან დაკავშირებული პროცედურების შესახებ დირექტივის 25-ე მუხლი ადგენს, რომ შესაძლებელია სამედიცინო შემოწმების პროცედურის გამოყენება პირის ასაკის დასადგენად.³⁴ ეს მუხლი არ ეხება კონკრეტულ პროცედურებს, თუმცა ადგენს ბავშვის დაცვის სტანდარტს – სამართლებრივი და პროცედურული საკითხე-

³⁰ ზემოთ, სქოლიო 10, გვ. 5.

³¹ UN Committee on the Rights of the Child, CRC General Comment No. 6 (2005), para. 31.

³² ზემოთ, სქოლიო 28, გვ. 33.

³³ ზემოთ, სქოლიო 3, გვ. 10

³⁴ Directive 2013/32/EU, მუხლი 25.

ბის შესახებ ინფორმაციის თავისუფლად მიღება, წარმომადგენლის ყოლის უფლება, პირადი გასაუბრება კვალიფიციურ პროფესიონალთან, ეჭვის კვლავაც არსებობის შემთხვევაში პრეზუმფცია, რომ პირი არასრულწლოვანია, ყველაზე ნაკლებად შემზღუდველი ზომების გამოყენება, პირის თანხმობა სამედიცინო შემოწმებაზე და ა.შ. ამასთან, მიჩნეულია, რომ ასეთი ტესტები ცდომილების დიდ შანსს ტოვებს³⁵ და საჭიროა მექანიზმის არსებობა, მისი შედეგების ეჭვქვეშ დასაყენებლად.³⁶

ასაკის დადგენის მეთოდები განსხვავებულია ევროპის ფარგლებში. მაგალითისათვის, გაერთიანებულ სამეფოში ასაკის დადგენა სოციალურ მუშაკებს ევალებათ, რომლებიც მხედველობაში იღებენ პირის გარეგნობას, ქცევას და ურთიერთობას სოციალურ მუშაკებთან, ჯანმრთელობას, დამოუკიდებლობის და განვითარების დონეს და სხვ. თუ კი პირის ასაკი მაინც საეჭვოა, ხდება მისი სამედიცინო წესით შეფასება.³⁷ 2016 წელს 954 მოზარდიდან 843-ს მოუწია ამ პროცედურის გავლა. განათლების დეპარტამენტის მოსაზრებით ეს გაუმართლებელია და ასაკის შეფასება არ უნდა იქცეს რუტინად - მისი გამოყენება მხოლოდ პირის არასრულწლოვნებასთან დაკავშირებული სერიოზული ეჭვის შემთხვევაში უნდა იყოს შესაძლებელი.³⁸

გერმანიასა და ნიდერლანდებში კი თავდაპირველ შეფასებას აკეთებენ პედიატრი, ფსიქოლოგი და სოციალური მუშაკი.³⁹ თუ კი ეჭვი რჩება პირის ასაკთან დაკავშირებით, მას ამოწმებენ რენტგენის სხივებით (კბილის და მარცხენა მაჯის ძვლის).

საბოლოოდ, ყველა ეს პროცედურა მეტად აყოვნებს არასრულწლოვანთა ბედის გადაწყვეტას და ზრდის მათი უფლებების დარღვევის რისკს.⁴⁰ ხშირად, პირს არ აქვს ეფექტიანი საშუალება, ეჭვქვეშ დააყენოს სამედიცინო შეფასების შედეგი, ან საბოლოო პასუხის მიღებამდე მას ექცვიან, როგორც ზრდასრულს და უქვემდებარებენ დუბლინის რეგულაციებს, რაც არსებითად ეწინააღმდეგება საერთაშორისო და რეგიონულ (ევროკავშირის დირექტივები⁴¹) დონეზე ფართოდ აღიარებულ პრინციპს, ბავშვის საუკეთესო ინტერესის უპირობო

³⁵ Roxanna Dehaghani, Challenging Childhood: Vulnerability and Age Assessments, University of Oxford, Faculty of Law Border Criminologies Blog, ნანახია: ნოემბერი 17, 2019, .

³⁶ Vivien Feltz, Age Assessment for unaccompanied minors. MdM International Network Head Office, გვ. 13. ნანახია: ნოემბერი 17, 2019, .

³⁷ ზემოთ, სქოლიო 35.

³⁸ იქვე. იხ. ასევე: Home Office of the United Kingdom, Assessing age, Version 3.0, ნანახია: ნოემბერი 17, 2019, .

³⁹ ზემოთ, სქოლიო 18.

⁴⁰ ზემოთ, სქოლიო 14, გვ. 18. ზემოთ, სქოლიო 15.

⁴¹ ზემოთ, სქოლიო 10. მუხლი 25, პარაგრაფი 6.

გათვალისწინების შესახებ.⁴²

ხშირად, თავად არასრულწლოვნები ცდილობენ, თავი ზრდასრულ ადამიანად წარმოაჩინონ, რათა კონკრეტულმა სახელმწიფომ ისინი ხანგრძლივად არ დააყოვნოს ასაკის დადგენის და შესაბამისი დაცვის მინიჭების გამო, რამდენადაც, მათ სურთ სხვა სახელმწიფოში გადასვლა და თავშესაფრის იქ მოთხოვნა. არსებობს შემთხვევებიც, როდესაც, პირიქით, ახალგაზრდა ცდილობს არასრულწლოვნის სტატუსის მიღებას, რათა ისარგებლოს ადგილსამყოფელ სახელმწიფოში არსებული სოციალური გარანტიებით. ყველაფერი დამოკიდებულია ინდივიდუალურ შემთხვევაზე.⁴³

ზემოხსენებული მოთხოვნები – დროული რეგისტრაცია, არასრულწლოვანზე მორგებული გარემოს შექმნა, მისი ღირსების დაცვა, კვალიფიციური პროფესიონალების მიერ გასაუბრების ჩატარება და სწორად შერჩეული სამედიცინო პროცედურებით ასაკის დადგენა განსაკუთრებულად პრობლემურია სახელმწიფოებისათვის. შესაბამისად, ხშირია შემთხვევა, როცა არასრულწლოვანი იძულებულია ხანგრძლივად თავისუფლებაშებლუდული დარჩეს მიგრანტთა ბანაკში, რაც, შესაძლოა, მის ძირითად უფლებებს არღვევდეს.

3.2. არასრულწლოვნისთვის თავისუფლების შეზღუდვა ასაკის სამედიცინო შეფასების მოლოდინში

თავისუფლების შეზღუდვას, შესაძლოა, ძალიან მძიმე ფიზიკური, ემოციური და ფსიქოლოგიური გავლენა ჰქონდეს არასრულწლოვანზე. შესაბამისად, ბავშვის უფლებათა შესახებ გაეროს კონვენციის 37-ე მუხლის თანახმად, დაუშვებელია ბავშვისთვის უკანონოდ თავისუფლების აღკვეთა. ამავსე იმეორებს ევროკავშირის 2013/33 დირექტივის მე-11 მუხლის მე-3 ნაწილიც, რომელიც ეხება თანმხლები პირის გარეშე მყოფი არასრულწლოვნის დაკავების შემთხვევას, რომელიც ზოგადი წესიდან გამონაკლისს წარმოადგენს. კერძოდ, ასეთი პირის დაკავება მხოლოდ გამონაკლის შემთხვევაშია შესაძლებელი, როდესაც ყველა სხვა საშუალება ამოწურულია და არ არსებობს რაიმე ნაკლებად მძიმე ზომა. დაკავება უნდა იყოს მაქსიმალურად ხანმოკლე, ბავშვი უნდა იმყოფებოდეს უფროსებისგან განცალკევებით და დაუშვებელია მისი სასჯელაღსრულების დაწესებულებაში განთავსება. დირექტივა კვლავაც იმეორებს, რომ სახელმწიფომ უნდა დაიცვას ბავშვის საუკეთესო ინტერესი და შეუქმნას მისი ასაკისთვის შესაბამისი გარემო.⁴⁴

მიუხედავად ასეთი მოწესრიგებისა, სახელმწიფოები ხშირად

⁴² AIDA Legal Briefing No. 5, Detriment of the Doubt: Age Assessment of Unaccompanied Asylum-Seeking Children, დეკემბერი, 2015. გვ. 8, ნანახია: ნოემბერი 17, 2019, .

⁴³ ზემოთ, სქოლიო 22.

⁴⁴ Directive 2013/33/EU მუხლი 11; იხ. ასევე: Directive 2008/115/EC მუხლი 17.

ვერ ახერხებენ (ან არ სურთ) ზემოხსენებული პირობებით პირის უზრუნველყოფას – რის მაგალითსაც საბერძნეთი წარმოადგენს.⁴⁵ 2015 წელს ამ ქვეყანაში შესული მიგრანტების 35%-ს სწორედ თანმხლები პირის გარეშე გადაადგილებული არასრულწლოვნები წარმოადგენდნენ. ადამიანის უფლებათა დაცვის და მიგრაციის საერთაშორისო ორგანიზაციების მხარდაჭერის მიუხედავად, ამ სახელმწიფომ ვერ შეძლო გამკლავებოდა მიგრანტთა დიდ ნაკადს და შესაბამისად, ბავშვი მიგრანტები აღმოჩნდნენ საშინელ პირობებში გაუმართავი სისტემის გამო.⁴⁶

ამ კუთხით, უნდა აღინიშნოს, რომ თანმხლები პირის გარეშე გადაადგილებული არასრულწლოვანი მიგრანტების უფლებრივი მდგომარეობის შესახებ ადამიანის უფლებათა ევროპულმა სასამართლომაც იმსჯელა რამდენიმე საქმეში.

4. ადამიანის უფლებათა ევროპული სასამართლოს მიერ განხილული საქმეები

მიგრანტთა დიდმა ნაკადმა მძიმე პირობები შექმნა 2016 წელს მალტაშიც, რომელმაც ვერ შეძლო ბავშვი მიგრანტების ინტერესების დაცვა. საქმე – *Abdullahi Elmi and Aweys Abubakar v. Malta*⁴⁷ ადამიანის უფლებათა ევროპულმა სასამართლომ განიხილა კონვენციის მე-3 და მე-5 მუხლების სავარაუდო დარღვევის ქრილში. ამ საქმეში სადავო გახდა თანმხლების გარეშე გააადგილებულ მიგრანტ ბავშვთა უფლებები, რომლებიც, შესაბამისად,⁷ და 8 თვიანი დაკავებით, სავარაუდოდ, დაირღვა მათი ასაკის დადგენის მოლოდინში.

მალტა ამტკიცებდა, რომ მიგრანტთა დიდი რაოდენობის და კუნძულზე არსებული შეზღუდული ეკონომიკური თუ ადამიანური რესურსიდან გამომდინარე, სახელმწიფოს არ შეეძლო უფრო სწრაფად აპლიკანტთა ასაკის დადგენა.⁴⁸ ამასთან, ორივე აპლიკანტი ჰგავდა მოზრდილს, რაც ართულებდა მთელ პროცედურას. აპლიკანტები კი ამტკიცებდნენ, რომ დაკავების ვადა იყო გონივრულზე ბევრად ხანგრძლივი. ამასთან, მათი საქმე ბლანკეტურად იქნა განხილული და არ გააჩნდათ ადეკვატური პროცედურული გარანტიები.⁴⁹

სასამართლომ გაიზიარა აპლიკანტების არგუმენტაცია. მნიშვნელოვანია, რომ სასამართლომ დასაშვებად მიიჩნია არასრულწლოვან მიგრანტთა დაკავება მათი ასაკის დადგენამდე, თუმცა დაადგინა, რომ მალტას ოფიციალური ორგანოების მიერ ბავშვების დაკავების გაგრძელება მას შემდეგ, რაც მათ ზეპირად შეატყობინეს ასა-

⁴⁵ ზემოთ, სქოლიო 10.

⁴⁶ იქვე.

⁴⁷ *Abdullahi Elmi and Aweys Abubakar v. Malta*, 2016, European Court of Human Rights, nos.

25794/13 and 28151/13, ნანახია: ნოემბერი 17, 2019, .

⁴⁸ იქვე, პარაგრაფები 135-138.

⁴⁹ იქვე, პარაგრაფები 129-134.

კის დადგენის შედეგი (რომ ორივე იყო არასრულწლოვანი), წარმოადგენდა ქმედებას, რომელიც ეწინააღმდეგება კეთილსინდისიერების პრინციპს და არღვევდა კონვენციის მე-5 მუხლს.⁵⁰ სახელმწიფოს რეალურად არ სურდა, დროულად მიენიჭებინა კანონით გათვალისწინებული პრივილეგიები აპლიკანტებისთვის და ამის გამო გაწეულ მათი დაკავების დრო.

შესაბამისად, სასამართლომ შემდეგი კრიტერიუმების საფუძველზე იმსჯელა – იყო თუ არა დაკავება კეთილსინდისიერების პრინციპის შესაბამისი, იყო თუ არა მისი საფუძველი კანონი, როგორი იყო დაკავების ადგილი, პირობები და ხანგრძლივობა.⁵¹ ამასთან, სასამართლოს გადაწყვეტილებით, დიდი ოდენობით მიგრანტების შესვლა ქვეყანაში ვერ გაამართლებს არასრულწლოვნის 7-8 თვის განმავლობაში დაკავებას.⁵²

აღსანიშნავია ისიც, რომ მე-3 მუხლთან (წამების, არაადამიანური და დამამცირებელი მოპყრობის აკრძალვა) მიმართებით სასამართლომ დაადგინა, რომ აუცილებელია თავშესაფრის მაძიებელი ბავშვებისთვის შესაბამისი გარემოს შექმნა საერთაშორისო სტანდარტების თანახმად; ასევე, მხედველობაში მიიღო ის “დაძაბული და ძალადობრივი გარემო”, რომელშიც აპლიკანტები იმყოფებიდნენ და დაადგინა მე-3 მუხლის დარღვევა (ღირსების შემლახავი მოპყრობის აკრძალვა).⁵³

შესაბამისად, შეიძლება ითქვას, რომ ზემოგანხილული გადაწყვეტილება ეხმიანება თანმხლები პირის გარეშე გადაადგილებულ არასრულწლოვან მიგრანტთა ინტერესების დაცვის პრინციპს. სასამართლომ ერთგვარი გაფრთხილება მისცა სახელმწიფოებს, რომ მიგრანტთა დიდი რაოდენობა ვერ გაამართლებს ბავშვთა უფლებების დარღვევას.

კიდევ ერთი მნიშვნელოვანი საქმე, რომელიც ადამიანის უფლებათა ევროპულმა სასამართლომ 2019 წელს განიხილა ეხებოდა სირიელი, ავღანელი და პალესტინელი პირების უფლების სავარაუდო დარღვევებს საბერძნეთში. საქმეში – *Kaak and Others v. Greece*⁵⁴ სასამართლომ განიხილა არასრულწლოვანი, თანხმლები პირის გარეშე გადაადგილებული მიგრანტების დაკავების კანონიერება ვიალის და სოუდას ბანაკებში. ამ შემთხვევაში, კონკრეტული პირობების გათვალისწინებით, სასამართლომ არ დაადგინა კონვენციის მე-3 და მე-5 (1) მუხლების დარღვევა, რადგან განმცხადებლები არ იმყოფებოდნენ

⁵⁰ იქვე, პარაგრაფი 144.

⁵¹ იქვე, პარაგრაფი 142.

⁵² იქვე, პარაგრაფი 145.

⁵³ იქვე, პარაგრაფი 111.

⁵⁴ *Kaak and Others v. Greece*, 2019, European Court of Human Rights (application no. 34215/16), ნანახია: ნოემბერი 17, 2019, <http://hudoc.echr.coe.int/eng-press?i=003-6523877-8615995>.

ისეთ პირობებში, რომლებიც მე-3 მუხლით დადგენილ სტანდარტს დაამაყოფილებდა. თავისუფლების შეზღუდვის ნაწილში კი, სასამართლოს მსჯელობით, ბანაკის დირექტორმა დაუყოვნებლივ მიიღო ზომები არასრულწოვნების ინტერესების დასაცავად – დაუკავშირდა სოციალური სოლიდარობის ეროვნულ სამსახურს ბავშვების მისაღებად შესაბამისი დაწესებულების მოსაძებნად და ასევე, აცნობა ადგილობრივ პროკურორს ზოგიერთი განმცხადებლის ესკორტირების საჭიროების თაობაზე. შესაბამისად, სასამართლომ გადაწყვიტა, რომ სახელმწიფომ, ამ კუთხით, ყველა შესაძლო ზომა გამოიყენა; 24-30 დღის განმავლობაში ბანაკში ყოფნა საჭირო იყო ადმინისტრაციული პროცედურებისთვის და არ იყო გადაჭარბებული ვადა, შესაბამისად, არ არღვევდა განმცხადებლების მე-3 და მე-5 (1) მუხლებით დაცულ უფლებებს.

თუმცა დარღვევა დადგინდა მე-5 (4) მუხლის ნაწილში, რომელიც სასამართლოს მიერ დაპატიმრების მართლზომიერების სწრაფი განხილვის უფლებას მოიცავს. სასამართლოს მსჯელობის თანახმად, განმცხადებლებისთვის წარდგენილი ბროშურა გასაჩივრების პროცედურის შესახებ, არ მიუთითებდა, თუ კონკრეტულად რომელ ადმინისტრაციულ სასამართლოში შეეძლოთ პირებს საჩივრის შეტანა. ამასთან, ბროშურა მხოლოდ ბერძნულ ენაზე იყო და განმცხადებლებს, ენობრივი ბარიერის გამო, არ უტოვებდა გასაჩივრების ეფექტიან საშუალებას.

ზემოხსენებული გადაწყვეტილებების ქრილში იკვეთება, რომ სახელმწიფომ უმთავრეს პრიორიტეტად უნდა აღიაროს თანხმლების გარეშე გადაადგილებული არასრულწოვანი მიგრანტის უფლებები და დაუყოვნებლივ მიიღოს ყველა საჭირო ზომა მათი ეფექტიანი უზრუნველყოფისათვის. საქმის გარემოებებიდან გამომდინარე, სახელმწიფოს მოეთხოვება კეთილსინდისიერების და ბავშვის საუკეთესო ინტერესის პრინციპების დაცვა.

დასკვნა

ნაშრომში განხილულ იქნა თანხმლები პირის გარეშე გადაადგილებული არასრულწოვანი მიგრანტების უფლებების დარღვევის გარკვეული ასპექტები. ტერმინის განმარტების ერთიანი მიდგომის და ზუსტი მონაცემების არარსებობა პრობლემას ქმნის, რამდენადაც სახელმწიფოებს არ აძლევს საშუალებას, შეიმუშაონ ერთიანი პოლიტიკა, გააკონტროლონ მიგრანტ ბავშვთა მოძრაობა და დაიცვან ისინი კრიმინალურ ჯგუფების მიერ ექსპლუატაციისგან, რათა კიდევ არ გაიზარდოს „გამქრალი ბავშვების“ რიცხვი.

ასევე, ნაშრომში ყურადღება გამახვილდა საკმაოდ აქტუალურ საკითხზე – ასაკის დადგენის პროცედურაზე, რომელიც მისი შინაარსის, უზუსტობის და სახელმწიფოთა მიერ არაკეთილსინდისიერი

გამოყენების გამო არღვევს ბავშვის საუკეთესო ინტერესის დაცვის პრინციპს. ასაკის საბოლოო დადგენამდე ბავშვების ხანგრძლივი დაკავება ასევე არღვევს მათ უფლებებს, რაც დადასტურდა ნაშრომში განხილულ ევროპული სასამართლოს გადაწყვეტილებაში. სახელმწიფო თავს ვერ იმართლებს შეზღუდული რესურსებით, თავშესაფრის მოთხოვნის მრავალი მიმართებით და ეკონომიკური არგუმენტებით – არასრულწლოვან მიგრანტთა დაცვა, რომლებიც კანონიერი მზრუნველის გარეშე დარჩნენ, უმთავრესი ვალდებულებაა. სახელმწიფოს კი მოეთხოვება მათი ინტერესების უზრუნველყოფის მიზნით დაუყოვნებლივ ყველა საჭირო ზომის მიღება.

მნიშვნელოვანია, რომ მომავალში მიგრაციის პოლიტიკის განვითარება დაემყაროს ერთგვაროვან მიდგომებს და გაძლიერდეს სახელმწიფოთა შორის თანამშრომლობა მონაცემების გაცვლის კუთხით. სახელმწიფოთა ასეთი პოლიტიკური ნების გამოვლენა და საერთაშორისო ორგანიზაციების აქტიური მუშაობა შესაძლებელს გახდის თანხმლები პირის გარეშე გადაადგილებული არასრულწლოვნების, როგორც განსაკუთრებით მოწყვლადი ჯგუფის, უფრო ეფექტიან დაცვას. ასევე, განამტკიცებს ბავშვის საუკეთესო ინტერესის დაცვის პრინციპს, როგორც სახელმწიფოს მთავარ ღირებულებას არასრულწლოვან მიგრანტებთან მიმართებით.